

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

11-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Muxammadiev Akmal Ganievich</i> TOSH DAVRIDA KVARIS XOMASHYOSIDAN FOYDALANISH MASALASINI O'RGANISH	10-15
<i>Xujaniyazov Uktam Yeshbayevich</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA MADANIYAT SOHALARI RIVOJLANISHINING ASOSIY TENDENSIYALARI (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	16-21
<i>Mo'minov Xusanboy Madaminjonovich, Xamidova Ominaxon</i> ANTIK TEATR	22-25
<i>Ravshanov O'ktamali Rustam o'g'li</i> SOPOL IDISHLARDAGI EPIGRAFIKA	26-29
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> O'ZBEK OLIMLARI VA MUTAXASSISLARINING GLOBAL FAN VA TEXNOLOGIYA RIVOJIGA TA'SIRI: TARIXDAN HOZIRGI	30-33
<i>Esanova Nilufar</i> O'ZBEKISTONNING SANOAT SOHASIDA KADRLAR TAYYORLASH SIYOSATI: ILMIY ASOSLAR VA DOLZARB MASALALAR	34-38
<i>Asadova Ra'no Baymanovna, Ashurova Qunduz Abduxoliq qizi</i> QASHQADARYO VILOYATIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING RIVOJI (1990–2025): MANBALAR, MUAMMOLAR VA TENDENSIYALAR	39-42
<i>Umarqulova Gulchiroy Fayzulla qizi</i> JIZZAX CHO'LLARINING O'ZLASHTIRILISHI VA MIRZACHO'L VA DO'STLIK TUMANLARINING TASHKIL TOPIHI TARIXIDAN	43-47
<i>Shirinova Nargiza Faxritdinbek qizi</i> XIX ASR IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARIDA TURKISTONDA DORISHUNOSLIK AN'ANALARI TARIXIDAN	48-53

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Akbarov Husan O'zbekxonovich</i> BOG'DORCHILIK XO'JALIKLARINING ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLAR ASOSIDA BAHOLASH	54-59
<i>Asqarova Nargiza Ilhomxo'jayevna</i> KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBASI	60-67
<i>Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li</i> MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARINI RAQAMLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA MUAMMOLARI	68-72

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Abilov O'rol Murodovich</i> OPTIMIZM-PESSIMIZMNING IJTIMOY VA GNOSEOLOGIK ASOSLARI	73-81
<i>Ismoilov Maxamadixon Isroilovich</i> AXLOQ VA FOYDA O'RTASIDAGI DIALEKTIKA: IQTISODIY RATSIONALIZMGA AKSIOLOGIK YONDASHUV	82-90
<i>Yuldashev Rustam Daniyrovich</i> YOSHLAR TARBIYASIDA DINIY-MA'RIFIY TUSHUNCHANING O'RNI VA AHAMIYATI	91-98
<i>Sagdullayeva Dilbar Shuxratovna</i> JAMOATCHILIK NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	99-105
<i>Narziyev Zubaydillo Ibodilloevich</i> AZIZIDDIN NASAFIYNING TASAVVUF ILMIGA OID QARASHLARINING METODOLOGIK TAHLILI	106-112
<i>Mamajonov Sanjarbek Hamrajonovich</i> SOTSIAL INJENERIYANING RIVOJLANISH TARIXI VA METODOLOGIYASI	113-118
<i>Rajabov Ilxom Mustafoevich</i> ZAMONAVIY TA'LIM PARADIGMALARI (RAQAMLI TA'LIM, KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV, UZLUKSIZ TA'LIM): IJTIMOY-FALSAFIY TAHLIL	119-123
<i>Toirov Ilxom</i> MADANIYAT VA KUNDALIK HAYOT DIALEKTIKASI	124-127
<i>Mamatnazarov Lazizbek To'raquliyevich</i> ZO'RAVONLIK IJTIMOY-XATARLI XULQ-ATVOR SIFATIDA: MAZMUNI VA MOHIYATI, OQIBATLARI	128-131
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MODERNIZATSIYA SHAROITIDA YOSHLAR AXLOQIY QADRIYATLARINING TRANSFORMATSION DINAMIKASI	132-136
<i>Нурмухамедова Севара Бадриддиновна</i> ВЛИЯНИЕ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ МОЛОДЕЖИ	137-141
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> YOSHLAR SALOMATLIGI VA IJTIMOY SHAKLLANISH: STRESS, DEPRESSIYA, RUHIY SALOMATLIK, JAMOATCHILIK VOSITASI SABOQLARI ...	142-145
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdamovna</i> YOSHLAR MEHNAT MADANIYATI VA UNING JAMIYAT RIVOJIGA TA'SIRI	146-150
<i>Abdusalimov Abror Vali ug'li</i> MIRZO G'OLIB VA MUHAMMAD IQBOL IJODIDAGI FALSAFIY, MA'NAVIY VA BADIY MUSHTARAKLIK	151-158
<i>Maxmudov Izzatillo Ne'matilloevich</i> IJTIMOIY ADOLAT: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI VA ZAMONAVIY TALQINI	159-163
<i>Aripov Alisher Sayfiddinovich</i> KORRUPSIYA TUSHUNCHASINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARI	164-167
<i>Xudoyqulov Shukrullo Sohibovich</i> O'ZBEKISTONDA YANGI TARAQQIYOT BOSQICHIDA YANGI MA'NAVIY MAKONNI YARATISH TAMOIILLARI	168-172

<i>Ibrogimova Gulbaxor Eshmatmatovna</i> MA'NAViy-AXLOQiy TANLOV TUSHUNCHASI VA UNING FALSAFIY MOHIYATI	173-176
--	---------

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abduraxmonova Ra'no Kosimovna</i> NEMIS TILIDAGI DINIY MATNLARNING O'ZBEK TILIGA	177-182
<i>Abdusalimov Abdulaziz Abdumutal o'g'li</i> INGLIZ TILI MODAL FE'LLARINING TIPOLOGIK TALQINI	183-188
<i>Abduraximova Okila Gayratovna</i> ZAMONAVIY NEMIS TILIDA NEOLOGIZMLAR TIPOLOGIYASI VA TASNIFI	189-194
<i>Ubaydullayeva Umida Abdushukur qizi</i> TERMIN, TERMINOLOGIYA VA ULARNING YONDOSH TUSHUNCHALARGA MUNOSABATI	195-198
<i>Sayitqulova Zilola Xusniddin qizi</i> BADIY ASARLARDA PERSONAJLARARO MUNOSABATLARNING LINGVOMADANIY VA PRAGMATIK TAHLILI (O'ZBEK VA INGLIZ ADABIYOTI MISOLIDA).....	199-203
<i>Khodjayeva Khurshida Sharafitdinovna</i> LANGUAGE CHANGE AND THE EMERGENCE OF NEW LEXICAL UNITS IN THE DIGITAL ERA	204-209

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Реймбаев Абдулла Курбанбаевич</i> РАССУЖДЕНИЯ ОБ УГОЛОВНО-ПРАВОВОМ ПОНЯТИИ УЧАСТИЯ В ПРЕСТУПЛЕНИИ	210-215
<i>Sayfiddinov Aqliddin Anvarjon o'g'li</i> HUDUDLARNI IJTIMOiy-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY KENGASHLAR FAOLIYATINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH: RETROSPEKTIV TAHLIL	216-222
<i>Samandarova Feruza Baxromjon qizi</i> YASHIL DAVLAT XARIDLARI	223-229
<i>Rasulov Siroj Sodiq o'g'li</i> DAVLAT BOSHQARUVIDA ODILLIK PRINSIPI TALQINI	230-233
<i>Aslanov Sharafiddin Xayrullayevich</i> IQTISODIY JINOYATLARNING MAZMUN-MOHIYATI VA ULARNING OLDINI OLISH MEXANIZMLARI	234-238

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Akbarova Gulhayo Oybekovna</i> TA'LIM 5.0 KONSEPTSIYASI ASOSIDA "QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI" FANINI O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	239-246
<i>Sulaymanova Dildora Nazarovna</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KREATIV TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING ROLI	247-251

Aytmuratov Ajiniyaz Jumabay Uli

TALABALARNING MODELLASHTIRISHGA OID KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA
RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH 252-255

Najmetdinov Ma'ruf G'ayratovich

O'QUVCHILARNING SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDA
MULTIPLATFORMADAN FOYDALANISH METODIKASI MODEL 256-265

Javliyeva Shahnoza Bahodirovna

TA'LIM SIFATINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN O'QUV-TARBIYAVIY
JARAYONNI TASHKIL ETISH VA DIDAKTIK MATERIALLAR YARATISH
TEXNOLOGIYASI 266-269

Received: 10 October 2025
Accepted: 25 October 2025
Published: 2 November 2025

Article / Original Paper

MODEL OF MULTIPLATFORM METHODOLOGY IN FORMING A HEALTHY LIFESTYLE OF STUDENTS

Najmetdinov Ma'ruf Gayratovich

Researcher of the doctoral program of Kokand University

Abstract. This article is devoted to the development and scientific substantiation of a modern multiplatform methodological model in the formation of healthy lifestyle (HLM) skills of schoolchildren, based on the tasks of improving the quality of education and training competitive personnel put forward in the Concept of Development of the Education System of the Republic of Uzbekistan until 2030. The study analyzes modeling as the main tool reflecting the goal and result of pedagogical activity, and at the same time explores the pragmatic and systemic-functional theoretical foundations of the multiplatform methodological system. The main goal is to reveal the main components of the process of effectively forming students' STT through the multiplatform methodology model, such as goal-oriented, theoretical-methodological, substantive-processual, organizational and result-oriented management. The model is built on a combination of systemic-processual, axiological, reflexive and activity-oriented approaches, through which it is shown that important competencies such as gnostic, moral-volitional, communicative and organizational are formed in 10-11th grade students. The results of the study reveal the huge potential of multiplatform in forming STT in a modern educational environment, and the implementation of this model in practice will significantly increase the effectiveness of the educational process.

Keywords: healthy lifestyle, multiplatform, methodological model, systemic-functional approach, pedagogical modeling, competencies, educational technologies.

O'QUVCHILARNING SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDA MULTIPLATFORMADAN FOYDALANISH METODIKASI MODEL

Najmetdinov Ma'ruf G'ayratovich

Qo'qon universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasining Ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida ilgari surilgan ta'lim sifatini oshirish va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash vazifalaridan kelib chiqqan holda, xususan, maktab o'quvchilarining sog'lom turmush tarzi (STT) ko'nikmalarini shakllantirishda zamonaviy multiplatformali metodika modelini ishlab chiqish va ilmiy asoslashga bag'ishlangan. Tadqiqotda modellashtirish pedagogik faoliyatning maqsadi va natijasini aks ettiruvchi asosiy vosita sifatida tahlil etiladi, shu bilan birga multiplatformali metodik tizimning pragmatik va tizimli-funksional nazariy asoslari tadqiq etiladi. Asosiy maqsad multiplatformadan foydalanish metodikasi modeli orqali o'quvchilarning STTni samarali shakllantirish jarayonini boshqarishning maqsadga yo'naltirilganlik, nazariy-metodologik, mazmunli-jarayonli, tashkiliy va natijaviy kabi asosiy komponentlarini ochib berishdan iboratdir. Model tizimli-jarayonli, aksiologik, refleksiv va faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvlar uyg'unligi asosida qurilib, u orqali 10-11-sinf o'quvchilarida gnostik, axloqiy-irodaviy, kommunikativ va tashkiliy kabi muhim kompetensiyalar shakllantirilishi ko'rsatiladi. Tadqiqot natijalari multiplatformaning zamonaviy ta'lim muhitida STTni shakllantirishdagi ulkan salohiyatini ochib beradi va mazkur modelning amaliyotga joriy etilishi ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: sog'lom turmush tarzi, multiplatforma, metodika modeli, tizimli-funksional yondashuv, pedagogik modellashtirish, kompetensiyalar, ta'lim texnologiyalari.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I11Y2025N47>

Kirish. Zamonaviy jamiyatning shiddatli rivojlanish sur'atlari, axborot oqimining beqiyos darajada o'sishi hamda globallashtirish jarayonlarining ta'sirida yosh avlodning sog'lom turmush tarzi (STT) ko'nikmalarini shakllantirish masalasi dolzarb pedagogik muammo sifatida kun tartibidan joy olmoqda, zero, millatning kelajagi uning yoshlarining jismoniy va ma'naviy sog'lomligiga bevosita bog'liqdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmonida belgilangan ustuvor vazifalar, xususan, oliy ta'lim tizimini ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlari ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda fan, ta'lim va ishlab chiqarishning mustahkam integratsiyasini ta'minlash, ta'lim sifatini yaxshilash, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, shuningdek, o'quv jarayoniga xalqaro ta'lim standartlariga asoslangan ilg'or pedagogik texnologiyalar, metodika va texnologiyalarni keng joriy etish zarurligi ushbu tadqiqotning metodologik asosini tashkil etadi. Bu vazifalar talabalarda nafaqat kasbiy bilim va malakalarni, balki mustaqil ta'lim olish, tanqidiy va ijodiy fikrlash, tizimli tahlil qilish, ayniqsa, shaxsiy salomatlikka mas'uliyatli munosabatni shakllantirish kabi muhim kompetensiyalarni rivojlantirishni taqozo etadi. Biroq, ta'lim jarayonida o'quvchilarni STTga yo'naltirish an'anaviy metodikalar doirasida qolib ketayotgani, ularning zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga bo'lgan qiziqishi va ulardan foydalanish ko'nikmasini STTni shakllantirish maqsadida to'laqonli safarbar etmaslik dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

Pedagogika fanlari doirasidagi fundamental ilmiy izlanishlarda har qanday tadqiqot ishining muvaffaqiyatli yakuniga erishishdagi muhim vosita bu modellashtirish usuli bo'lib, u dissertatsiya doirasida tadqiq etilayotgan obyektning nazariy va amaliy jihatdan mukammal modelini yaratishga xizmat qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, model obyekt to'g'risida yangi informatsiya olish imkonini beruvchi, ilmiy ish predmetini ilmiy jihatdan aks ettiruvchi tasavvuriy qiyofa va uning moddiy ko'rinishga ega tizimidir [1]. Biroq, bugungi kunda model tushunchasining qamrovi ancha kengayib, u borliq haqidagi istalgan fikr va tasavvurlarga ham tegishli bo'lib qolmoqda, masalan, istalgan faoliyatning maqsadi natijani aks ettiruvchi jarayon modeli sifatida baholanmoqda. Shunday ekan, o'quvchilarning STTni shakllantirish kabi murakkab va ko'p qirrali jarayonni samarali boshqarish uchun uning nazariy va amaliy yo'nalganligiga qarab, bilishga doir va pragmatik guruhga ajratilgan modellarning pragmatik, tizimli-funksional asoslarini tadqiq etish va ishlab chiqish maqsad qilib olindi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi o'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda multiplatformadan foydalanish metodikasining tizimli-funksional modelini ilmiy asoslash, uni ishlab chiqish, sinovdan o'tkazish va amaliyotga joriy etish mexanizmlarini tahlil qilishdan iboratdir. Modelning nazariy va amaliy ahamiyati shundaki, u o'quvchilarning STTni shakllantirishda multiplatformadan foydalanish metodikasi jarayonini boshqarish vositalarini izlab topish, model subyekti sifatida uning funksiyalarini to'liq aks ettirishga yordam beradi. Tadqiqot doirasida modellashtirish obyekt sifatida aynan metodik tizim tanlab olinib, uning samaradorligini oshirish maqsadida maqsadga yo'naltirilganlik, nazariy-metodologik, mazmunli-jarayonli, tashkiliy va natijaviy kabi asosiy komponentlarni o'z ichiga olgan yagona yaxlit tizim yaratiladi. Bu tizim zamonaviy axborot-ta'lim muhitining imkoniyatlaridan maksimal darajada foydalanish, yoshlarning zamonaviy texnologiyalarga bo'lgan qiziqishini foydali yo'nalishga burish va ularda hayotiy muhim kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvni ta'minlashga qaratilgan bo'lib, bu esa o'z

navbatida, mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, maqolada ishlab chiqilgan modelning har bir komponenti chuqur ilmiy asoslangan bo'lib, uning samaradorligi amaliy tadqiqotlar orqali isbotlanadi.

Adabiyotlar sharhi. Sog'lom Turmush Tarzi (STT) tushunchasi falsafiy, sotsiologik, tibbiy va pedagogik jihatdan ko'plab tadqiqotlar predmeti bo'lib kelgan, uning mohiyati inson hayotining barcha jabhalarini qamrab oluvchi, individual va ijtimoiy salomatlikni ta'minlashga yo'naltirilgan faoliyatlar majmui sifatida ta'riflanadi [2]. Sovet davridagi tadqiqotlarda STT, asosan, jismoniy tarbiya va tibbiy madaniyat nuqtai nazaridan ko'rib chiqilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlar shaxsning ruhiy, ma'naviy, ijtimoiy va ekologik salomatligini ham o'z ichiga oladi [3]. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ta'kidlashicha, STTni shakllantirishda ta'lim muhitining o'rni beqiyosdir, chunki maktab yoshidagi davr shaxsiy qadriyatlar va xatti-harakatlar shakllanadigan asosiy bosqich hisoblanadi [4]. A.V. Petrovskiy va M.G. Yaroshevskiy kabi rus psixolog-pedagoglari shaxsning ijtimoiy muhitdagi faoliyatining muhimligini ko'rsatib, STTni shaxsning faol hayotiy pozitsiyasi natijasi deb bilganlar [5].

O'quvchilarda STTni shakllantirishning samarali yo'llarini izlashda innovatsion metodikalarni joriy etishga katta e'tibor qaratilmoqda. Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) rivojlanishi ta'lim jarayoniga yangi imkoniyatlar eshigini ochdi [6]. Ayniqsa, multiplatforma (MP) tushunchasi, ya'ni turli texnologik platformalar (mobil ilovalar, veb-saytlar, ijtimoiy tarmoqlar, o'quv virtual muhitlar) orqali yagona ta'lim mazmunini uzatish va interaktivlikni ta'minlash metodikasi [7] pedagogik tadqiqotlarda tobora muhim o'rin egallamoqda. D.L. Rodrigues va K. T. Schmid kabi olimlar multiplatformaning o'quv jarayonidagi motivatsiyani oshirish, ta'limga bo'lgan qiziqishni kuchaytirish va o'quv materialini o'zlashtirish samaradorligini oshirishdagi salohiyatini ta'kidlaganlar [8, 9]. Ular MPdan foydalanish o'quvchilarga o'zlariga qulay vaqtda, qulay joyda, o'zlarining shaxsiy tempida o'rganish imkonini berishini, bu esa ayniqsa STT kabi shaxsiy qabul qilish va doimiy e'tiborni talab qiladigan sohalarida muhimligini ko'rsatishgan [10].

STTni shakllantirish metodikalarini tahlil qilgan N.N. Niyozov va U.X. Xodiyev [11] o'z tadqiqotlarida faqatgina an'anaviy darslar yoki jismoniy tarbiya mashg'ulotlari yetarli emasligini, balki maktab, oila va mahallaning kompleks hamkorligida pedagogik modellashtirishga asoslangan tizimli yondashuv zarurligini ilgari surganlar. Modellashtirish pedagogikada qo'yilgan maqsadga erishishning eng muhim vositalaridan biri bo'lib, I.R. Rodlasiu tomonidan berilgan ta'rifga ko'ra, model ma'lum bir obyekt haqida yangi axborotlar olish imkonini beruvchi, tadqiqotning ilmiy jihatdan aks ettiruvchi fikriy tasavvur yoki uning moddiy ko'rinishga ega tizimidir [12]. Ushbu tushuncha hozirgi kunda shunchalik keng qo'llanilmoqdaki, hatto olam haqidagi istalgan bilimlar va tasavvurlarga ham tegishli bo'lib qolmoqda, masalan, zamonaviy nuqtai nazardan istalgan faoliyatning maqsadi faoliyat natijasini aks ettiruvchi model sifatida ko'rib chiqilishi mumkin [13].

Modellarni tasniflashda F.I. Reregudov va F.R. Tarasenko [14] ularni axborotlarni uzatish va tasavvur qilish metodlari bo'yicha guruhlashtirishni taklif qilganlar, shuningdek, modellarni maqsadning nazariy va amaliy yo'nalganligiga qarab, bilishga doir va pragmatik guruhga ajratish mumkinligini asoslashgan. Bizning tadqiqotimizda aynan pragmatik, tizimli-funksional model asoslariga tayanilgan bo'lib, bu yondashuv multiplatformali metodik tizimni yaxlit, boshqariladigan va natijaga yo'naltirilgan tizim sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi [15].

Multiplatformadan foydalanish metodikasi modeli, jumladan, 2.2.3-rasmda aks etganidek, maqsadga yo'naltirilganlik, nazariy-metodologik, mazmunli-jarayonli, tashkiliy va natijaviy kabi beshta asosiy komponentni o'zida mujassam etadi [16]. Maqsadga yo'naltirilgan model tizimning boshqa bloklari uchun yetakchi rol o'ynaydi va uning mazmunini aniqlashtirish asosida hamkorlik xaritasi, ta'lim standarti va ijtimoiy buyurtma, me'yoriy-huquqiy asoslar belgilab olinadi [17]. O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning Harakatlar strategiyasi, «Ta'lim to'g'risida»gi Qonun, oliy ta'lim Davlat ta'lim standarti, shuningdek, Yoshlar siyosatiga oid davlat dasturi va yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishga doir me'yoriy-huquqiy hujjatlar ijtimoiy buyurtma sifatida xizmat qiladi [18]. Prezidentimizning yoshlarning salohiyatini namoyon qilishi uchun zarur sharoitlar yaratish, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish borasidagi ko'p tomonlama hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan e'tiborlari ham muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi, ayniqsa BMTning Yoshlar huquqlari to'g'risidagi xalqaro konvensiyani ishlab chiqish taklifi ham yoshlar faolligini oshirishga qaratilgan faoliyatning bir ko'rinishi hisoblanadi [19]. Tadqiqot asosida ishlab chiqilgan tizimning maqsadga yo'nalganligi ma'lum natijalarga erishish bilan belgilanadi va modelning asosiy maqsadi o'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda multiplatformadan foydalanish metodikasini takomillashtirish tarzida aniqlashtirildi [20].

Modelni ishlab chiqish jarayonida bir qator vazifalar hal etilishi ko'zda tutilgan, jumladan, metodologik yondashuvlarni aniqlashtirish, modelning blok-tuzilmasini belgilash, blok va elementlar o'rtasidagi aloqadorlikni ochib berish hamda ularga tavsif berish kabi vazifalar ushbu jarayonning izchilligini ta'minlaydi [21]. Bu vazifalar kompleks metodologik yondashuvlar bilan bog'liq bo'lib, ularning samarali uyg'unligi STTni shakllantirish jarayonining nazariy-amaliy asosini mustahkamlaydi [22]. Metodologik asos sifatida tizimli-jarayonli yondashuv (tadqiqotning umumiy mantig'ini aks ettiruvchi), aksiologik va refleksiv yondashuvlar (strategiyaning nazariy-metodologik asosi sifatida) hamda faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv (amaliy-yo'naltirilgan taktika) birgalikda qo'llaniladi [23, 24]. Tizimli-jarayonli yondashuv STTni shakllantirish metodikasini yaxlit, barqaror va ichki o'z-o'zini tashkillashtiruvchi tuzilma komponentlari, funksional aloqa va munosabatlar yig'indisi sifatida ifoda etish imkoniyatini beradi [25].

Modelning barcha komponentlarining yaxlitligi va uzluksizligi orqali o'quvchilarning STTni shakllantirishda multiplatformadan foydalanish metodikasini rivojlantirishga erishiladi [26]. Har bir metodologik yondashuv ma'lum bir tamoyillar tizimi bilan bog'liq bo'lib, ular pedagogik modellar va tizimlarni ishlab chiqish jarayoniga qo'yiladigan talablar, boshlang'ich qoidalar tushuniladi [27]. Tizimli yondashuvning asosiy tamoyili yaxlitlik tamoyili bo'lib, u multiplatforma metodikasi tizimini ham yaxlit, ham qismlar yig'indisi sifatida tahlil etishni talab etadi [28]. Shu orqali, tadqiq etilayotgan pedagogik muammoni modelning har blokida sodir bo'layotgan tuzilmalar, komponentlari, funksional aloqadorlik va ularni boshqarish nuqtai nazaridan yaxlitlikda tasavvur qilish imkonini beradi [29].

STTni shakllantirish faoliyatga yo'naltirish orqali 10-11-sinf o'quvchilarida gnostik, axloqiy va irodaviy, kommunikativ va tashkiliy kabi muhim kompetensiyalar shakllanadi [30]. Gnostik kompetentlik (tanqidiylik, zukkolik, analitik ko'nikmalar, axborotni topish qobiliyati), Axloqiy va irodaviy kompetentlik (axloqiy normalarni qo'llash, ijtimoiy moslashish, qat'iyatlilik, tashabbuskorlik), Kommunikativ kompetentlik (ijtimoiy munosabatlar madaniyati, jamoada ishlash, hamdardlik) va Tashkiliy kompetentlik (STT normalarini anglash,

uyushqoqlik, vaqtni boshqarish) kabi kompetensiyalar multiplatformali muhitda yanada samarali rivojlanadi [31, 32].

Xulosa qilib aytganda, ilg'or xorijiy va mahalliy tadqiqotlar STTni shakllantirishda an'anaviy metodikalarning cheklovlarini ko'rsatib, multiplatformali modellashtirilgan metodik tizimning zarurligini ilmiy asoslab beradi. Bu yangi yondashuv bo'lajak pedagoglarning ilmiy va kasbiy professionalligi bilan bog'liq bo'lib, materialni to'liq o'zlashtirish, mustahkamlash va takrorlash jarayonini takomillashtirish imkonini beradi, shuningdek, bilim olish jarayonini qiziqarli tarzda qabul qilinishiga yordam beradi [33]. Shunday qilib, bu metodika ta'lim muassasalari va 10-11-sinflar o'rtasida vositachi sifatida qo'llaniladi, bu esa pedagogik usullarning to'liq tarbiyaviy salohiyatini ochib berishga xizmat qiladi [34].

Metodologiya. Tadqiqotning asosiy metodologik strategiyasi tizimli-funksional modellashtirish yondashuviga asoslangan bo'lib, bu yondashuv o'rganilayotgan obyekt – o'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda multiplatformadan foydalanish metodikasini yagona, yaxlit, ichki bog'liq elementlardan tashkil topgan hamda o'zaro funksional aloqadorlikka ega bo'lgan tizim sifatida ko'rib chiqishni taqozo etadi. Modellashtirish jarayoni tizimning barcha komponentlarining yaxlitligi hamda uzluksizligini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, bu jarayon o'quvchilarning STTni shakllantirishga oid pedagogik muammoni modelning har bir blokida sodir bo'layotgan tuzilmalar, komponentlari, funksional aloqadorlik va ularni boshqarish nuqtai nazaridan yaxlitlikda tasavvur qilish imkonini beradi. Tadqiqotda mazkur pedagogik modelni ishlab chiqish va amaliyotda sinovdan o'tkazish uchun bir qator nazariy va empirik tadqiqot metodlari kompleks tarzda qo'llanildi.

Nazariy tadqiqot metodlari doirasida analiz va sintez, taqqoslash, umumlashtirish, abstraksiyalash va modellashtirish usullaridan foydalanildi. Xususan, analiz yordamida STTni shakllantirishga doir mavjud nazariy yondashuvlar, pedagogik texnologiyalar va multiplatforma imkoniyatlari chuqur o'rganilib, ularning kuchli va zaif tomonlari aniqlandi, shu bilan birga sintez orqali tizimli-funksional modelning beshta asosiy bloki: maqsadga yo'naltirilganlik, nazariy-metodologik, mazmunli-jarayonli, tashkiliy va natijaviy komponentlari o'zaro bog'liqlikda birlashtirildi. Modellashtirish metodik tizimning samaradorligini nazariy jihatdan tasdiqlash, uning blok-tuzilmasini aniqlashtirish va elementlari o'rtasidagi aloqadorlikni ochib berishga qaratilgan asosiy metod bo'ldi, bu esa multiplatformali metodikaning nazariy-metodologik asosini mustahkamladi.

Empirik tadqiqot metodlari sifatida pedagogik kuzatuv, so'rovnoma (anketa), test sinovlari, suhbatlar va pedagogik eksperiment (tajriba-sinov ishlari) usullaridan foydalanildi. Pedagogik kuzatuv orqali 10-11-sinf o'quvchilarining ta'lim jarayonida multiplatformadan foydalanish ko'nikmalari va ularning STTga bo'lgan munosabatlari real vaqt rejimida qayd etildi. So'rovnoma va test sinovlari o'quvchilarda STTga doir bilim, ko'nikma, malaka va gnostik, axloqiy-irodaviy, kommunikativ va tashkiliy kabi kompetensiyalar darajasini aniqlash uchun qo'llanildi, xususan, so'rovnomalar orqali multiplatforma muhitining samaradorligini o'rganish maqsadida o'quvchilarning faoliyatga bo'lgan motivatsiyasi, ularning qiziqishlari va o'rganish usullari haqidagi subyektiv fikrlari to'plandi. Eng muhimi, ishlab chiqilgan metodika modelining samaradorligini baholash maqsadida nazorat va eksperimental guruhlar ishtirokida pedagogik eksperiment o'tkazildi, bu eksperiment doirasida nazorat guruhida an'anaviy metodikalar qo'llanilgan bo'lsa, eksperimental guruhda multiplatformadan

foydalanish metodikasi modeli amaliyotga joriy etildi. Tadqiqotning aniqligi va ishonchliligi statistik tahlil metodlari (T-kriteriy, χ^2 -kriteriy) yordamida ta'minlandi.

Tahlillar va natijalar. O'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda multiplatformadan foydalanish metodikasi modelining samaradorligini empirik jihatdan tasdiqlash maqsadida O'zbekiston Respublikasidagi bir nechta umumiy o'rta ta'lim maktablarining 10-11-sinf o'quvchilari ishtirokida keng qamrovli pedagogik eksperiment o'tkazildi. Tadqiqotda jami 180 nafar o'quvchi ishtirok etib, ular tasodifiy ravishda eksperimental guruh (EG, n=90) va nazorat guruhiga (NG, n=90) ajratildi. EGda multiplatformadan foydalanish metodikasi modeli, jumladan, maxsus ishlab chiqilgan mobil ilovalar, interaktiv veb-resurslar va ijtimoiy tarmoqlardagi ma'rifiy kanallar majmuasi asosida STTni shakllantirish faoliyati olib borildi, NGda esa an'anaviy darslar va ma'ruzalar orqali ta'lim berildi. Tadqiqot ishlari boshlanishidan oldin (kirish diagnostikasi) va tugagandan so'ng (yakuniy diagnostika) o'quvchilarning STT darajasi maxsus test sinovlari va so'rovnomalar asosida baholandi. STTni baholash quyidagi uchta asosiy mezonlar: Bilim (STTga oid nazariy ma'lumotlar), Ko'nikma (STT prinsiplarini amaliy qo'llashga tayyorlik) va Kompetensiya (to'rtta asosiy kompetensiyaning umumiy darajasi) bo'yicha amalga oshirildi.

1-jadval. O'quvchilarning Sog'lom Turmush Tarzi (STT) Darajasining Kirish va Yakuniy Diagnostika Natijalari (Foizda)

Guruh	Diagnostika Bosqichi	Bilim Darajasi (A)	Ko'nikma Darajasi (B)	Kompetensiya Darajasi (C)
Eksperimental Guruh (EG)	Kirish	42.2	38.9	35.6
(n=90)	Yakuniy	85.6	81.1	78.9
Nazorat Guruh (NG)	Kirish	41.1	37.8	34.4
(n=90)	Yakuniy	60.0	54.4	52.2

1-jadval natijalariga ko'ra, kirish diagnostikasi bosqichida har ikkala guruh o'quvchilarining STT darajalari deyarli bir xil bo'lib, bu ularning teng boshlang'ich sharoitda ekanligini ko'rsatadi. Biroq, eksperiment yakunida EG o'quvchilarining ko'rsatkichlari NGga nisbatan sezilarli darajada yuqori ekanligi aniqlandi. Xususan, **Bilim darajasi** EGda 42.2% dan **85.6% gacha** oshgan bo'lsa, NGda bu o'sish 41.1% dan 60.0% gacha cheklangan. **Ko'nikma darajasi** EGda 38.9% dan **81.1% gacha** o'sib, o'quvchilarning STT prinsiplarini amaliyotda qo'llashga bo'lgan tayyorligi keskin oshganligini bildiradi. Eng muhimi, multiplatforma metodikasi modelining asosiy maqsadi bo'lgan **Kompetensiya darajasi** EGda 35.6% dan **78.9% gacha** ko'tarilgan, bu esa modelning kompleks kompetensiyalarni shakllantirishda yuksak samaradorligini isbotlaydi.

STTni shakllantirishda multiplatforma metodikasi modelining samaradorligini yanada chuqurroq ochib berish maqsadida, model orqali shakllantirilishi ko'zda tutilgan to'rtta asosiy kompetensiyaning yakuniy diagnostika natijalari tahlil qilindi. Kompetensiya darajasi «yuqori», «o'rta» va «past» kabi sifat ko'rsatkichlari bo'yicha baholandi.

**2-jadval. Kompetensiyalar Darajasining
Yakuniy Diagnostika Natijalari (Guruhlar bo'yicha, Foizda)**

Guruh	Daraja	Gnostik Kompetentlik	Axloqiy- Irodaviy Kompetentlik	Kommunikativ Kompetentlik	Tashkiliy Kompetentlik
EG	Yuqori	36.7	31.1	34.4	35.6
(n=90)	O'rta	42.2	47.8	44.4	43.3
	Past	21.1	21.1	21.2	21.1
NG	Yuqori	12.2	10.0	11.1	11.1
(n=90)	O'rta	40.0	38.9	36.7	37.8
	Past	47.8	51.1	52.2	51.1

2-jadvaldagi ma'lumotlar multiplatforma metodikasi modelining har bir kompetensiyani shakllantirishdagi ta'sirini yaqqol ko'rsatadi. EGda **yuqori darajadagi gnostik kompetentlik** (tanqidiy fikrlash, axborotni topish qobiliyati) 36.7% ni tashkil etgan bo'lsa, NGda bu ko'rsatkich atigi 12.2% ni tashkil qildi. Bu farq multiplatformaning o'quvchilarda axborotni mustaqil izlash, tahlil qilish va uni oqlash qobiliyatini sezilarli darajada rivojlantirganligini ko'rsatadi. **Axloqiy-Irodaviy kompetentlik** (qat'iyatlilik, mas'uliyat, maqsadni belgilash) darajasining EGda 31.1% gacha ko'tarilishi multiplatforma muhitida berilgan amaliy vazifalar, jumladan, o'z STT monitoringini olib borish kabi topshiriqlarning shaxsiy sifatlarni shakllantirishdagi samaradorligini isbotlaydi.

Shu bilan birga, EGda **Kommunikativ kompetentlik** (jamoada ishlash, aloqa ko'nikmalari) 34.4% va **Tashkiliy kompetentlik** (vaqtini boshqarish, faoliyatni rejalashtirish) 35.6% yuqori darajani qayd etgan. Bu natijalar multiplatformaning interaktiv platformalar, forumlar va guruh loyihalari orqali o'quvchilarning ijtimoiy munosabatlar madaniyatini, hamkorlik ko'nikmalarini va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini samarali rivojlantirganligini ko'rsatadi. Statistik tahlil (T-kriteriy) natijalari EG va NG o'rtasidagi yakuniy ko'rsatkichlardagi farqning $p < 0.01$ darajasida statistik jihatdan ishonchli ekanligini tasdiqladi, bu esa multiplatformadan foydalanish metodikasi modelining samaradorligini ilmiy asoslaydi.

Muhokama. O'tkazilgan pedagogik eksperiment va uning natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda multiplatformadan foydalanish metodikasi modeli an'anaviy o'qitish usullariga nisbatan sezilarli darajada yuqori samaradorlikni namoyish etdi. Birinchi jadvaldagi yakuniy diagnostika natijalarining eksperimental guruhda nazorat guruhiga nisbatan Bilim, Ko'nikma va ayniqsa Kompetensiya darajalarida keskin o'sish kuzatilishi, tadqiqot asosida ishlab chiqilgan tizimli-funksional modelning amaliy ahamiyatini va ilmiy to'g'riligini tasdiqlaydi. Multiplatforma muhitining ta'sirida o'quvchilar STTga doir nazariy bilimlarni nafaqat o'zlashtirganlar, balki bu bilimlarni o'z hayotlariga tatbiq etish bo'yicha amaliy ko'nikmalarni ham samarali shakllantirganlar, chunki multiplatforma axborotni uzatish va uni amalda qo'llash o'rtasida uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi.

Tadqiqotning eng muhim natijasi ikkinchi jadvalda ko'rsatilgan to'rtta asosiy kompetensiyalarning yuqori darajada shakllanishidir. Gnostik kompetentlikning EGda sezilarli darajada o'sishi multiplatformaning interaktiv va mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan xususiyati bilan izohlanadi, chunki o'quvchilar turli platformalarda mavjud STTga oid axborotni mustaqil ravishda topish, uni tanqidiy tahlil qilish va o'z nuqtai nazarini ifoda etishga o'rganganlar. Bu

esa ularda umumiy ta'lim, moslashuvchanlik va aqlning tanqidiyligi kabi muhim sifatlarni rivojlantirishga xizmat qilgan. Shuningdek, multiplatformada amalga oshirilgan vazifalar va loyihalar o'quvchilarda axloqiy va irodaviy kompetentlikni (qat'iyatlilik, tashabbuskorlik, o'z-o'ziga talabchanlik) kuchaytirgan, chunki o'quvchilarga o'z STT rejalarini tuzish va ularning bajarilishini muntazam nazorat qilish vazifasi yuklatilgan, bu esa ularning mustaqilligi va mas'uliyatini oshirgan.

Kommunikativ va tashkiliy kompetensiyalarning ham yuqori darajada shakllanishi shuni ko'rsatadiki, multiplatforma nafaqat individual o'rganishni, balki jamoaviy ishlash, fikr almashish va hamkorlikni ham samarali tashkil etish imkonini beradi. Virtual guruhlarda birgalikda ishlash, onlayn bahs-munozaralar uyushtirish kabi vazifalar o'quvchilarda ijtimoiy interaktivlik, hamdardlik va odamlarga hurmat kabi sifatlarni rivojlantirgan, shu bilan birga multiplatforma vositalarida o'quv faoliyatini rejalashtirish o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini mustahkamlagan. Xulosa qilib aytganda, tizimli-funksional modelning asosiy tamoyili bo'lgan yaxlitlik tamoyili o'zini oqladi, chunki metodik tizimning barcha komponentlari o'zaro funksional aloqadorlikda ishladi va natijaga erishishni ta'minladi. Bu natijalar I.R. Rodlasiu, F.I. Reregudov va F.R. Tarasenko kabi olimlarning modellashtirishning nazariy va pragmatik ahamiyati haqidagi g'oyalariga mos keladi, ya'ni model faoliyat natijasini aks ettiruvchi samarali boshqaruv vositasi sifatida o'zini namoyish etdi.

Xulosa. Ushbu ilmiy maqolada O'zbekiston Respublikasining oliy ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi talablaridan kelib chiqqan holda, o'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda multiplatformadan foydalanish metodikasi modeli tizimli-funksional yondashuv asosida ilmiy jihatdan asoslandi va amaliy sinovdan o'tkazildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — maqsadga yo'naltirilganlik, nazariy-metodologik, mazmunli-jarayonli, tashkiliy va natijaviy komponentlarni o'z ichiga olgan yagona modelni ishlab chiqish va uning samaradorligini isbotlashdan iborat bo'lib, o'tkazilgan pedagogik eksperiment natijalari bu maqsadga to'liq erishilganligini statistik jihatdan ishonchli tarzda tasdiqladi. Xususan, multiplatforma metodikasi qo'llanilgan eksperimental guruhda o'quvchilarning STTga doir Bilim, Ko'nikma va, ayniqsa, Kompetensiya darajalari nazorat guruhiga nisbatan keskin yuqori natijalarni ko'rsatdi, bu esa multiplatformaning STTni shakllantirish jarayonidagi ulkan salohiyatini ochib berdi.

Modelning samaradorligi, ayniqsa, o'quvchilarda gnostik, axloqiy-irodaviy, kommunikativ va tashkiliy kabi muhim umuminsoniy, ijtimoiy va shaxsiy kompetensiyalarning yuqori darajada shakllanganida namoyon bo'ldi. Multiplatformaning interaktiv va moslashuvchan ta'lim muhiti o'quvchilarda mustaqil o'rganish, tanqidiy tahlil qilish, ijtimoiy hamkorlikni kuchaytirish va o'z-o'zini samarali boshqarish kabi hayotiy zaruriy ko'nikmalarni rivojlantirishga asosiy turtki bo'ldi. Tadqiqotda qo'llanilgan tizimli-jarayonli, aksiologik, refleksiv va faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvlar majmuasi metodik tizimning ilmiy-nazariy mustahkamligini ta'minladi va uning barcha elementlari o'zaro uzviy bog'liqlikda samarali ishlashini ko'rsatdi.

Xulosa qilib aytganda, ishlab chiqilgan o'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda multiplatformadan foydalanish metodikasi modeli O'zbekiston ta'lim tizimiga joriy etilishi lozim bo'lgan innovatsion, samaradorligi isbotlangan va kelajakka yo'naltirilgan pedagogik yechim hisoblanadi. Bu model yordamida nafaqat STTni shakllantirish samaradorligi oshiriladi, balki yosh avlodda raqamli texnologiyalardan maqsadli va foydali

foydalanish madaniyati ham shakllantiriladi, bu esa ularning komil inson bo'lib voyaga yetishida mustahkam poydevor yaratadi. Shuningdek, bu tadqiqot natijalari bo'lajak pedagoglarni tayyorlash jarayoniga zamonaviy didaktik talablarni kiritish va ta'lim jarayonini amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirish borasida muhim amaliy va nazariy ko'rsatma bo'lib xizmat qiladi. Kelajakdagi tadqiqotlar multiplatforma metodikasining boshqa ta'lim yo'nalishlaridagi samaradorligini o'rganishga qaratilishi maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Rodlasiu, I. R. (2018). *Pedagogik Modellashirish Nazariyasi va Amaliyoti*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Karimov, I. A. (1997). *Barkamol avlod orzusi*. Toshkent: O'zbekiston.
3. Petrovskiy, A. V., & Yaroshevskiy, M. G. (1998). *Psixologiya: Darslik*. Moskva: Akademiya.
4. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti. (2019). *Health Education and Promotion in Schools*. Geneva: WHO Press.
5. Niyozov, N. N., & Xodiyev, U. X. (2020). Sog'lom turmush tarzini shakllantirishda pedagogik-psixologik yondashuvlar. *Xalq ta'limi*, (3), 45-50.
6. Davlatov, A. X., & G'ulomov, S. S. (2022). O'quv jarayoniga zamonaviy AKTni joriy etishning didaktik asoslari. *Ta'lim texnologiyalari*, (1), 7-14.
7. Shmid, K. T. (2017). Multi-platform learning environments: Design and application. *Journal of Educational Technology Systems*, 45(4), 519-536.
8. Rodrigues, D. L. (2019). The impact of multi-platform educational resources on student engagement and motivation. *International Journal of Modern Education Studies*, 5(2), 112-125.
9. Reregudov, F. I., & Tarasenko, F. R. (1989). *Metodologiya sistemnogo podxoda v pedagogike*. Moskva: Pedagogika.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni. *O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish kontseptsiyasini tasdiqlash to'g'risida*.
11. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 3-iyuldagi 410-son qarori. *O'quvchilarni sog'lom turmush tarziga o'rgatish chora-tadbirlari to'g'risida*.
12. Rodlasiu, I. R. (2018). *Pedagogik Modellashirish Nazariyasi va Amaliyoti*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
13. Tarasenko, F. R. (1989). *Metodologiya sistemnogo podxoda v pedagogike*. Moskva: Pedagogika.
14. Reregudov, F. I., & Tarasenko, F. R. (1989). *Metodologiya sistemnogo podxoda v pedagogike*. Moskva: Pedagogika.
15. Yusupov, O. Q. (2021). Tizimli-funksional yondashuv asosida pedagogik modelni ishlab chiqish. *Ilmiy xabarnoma*, (4), 180-187.
16. Alimov, B. G. (2022). Multiplatformali ta'lim muhitida o'quvchilar kompetensiyalarini shakllantirish metodikasi. *Pedagogik mahorat*, (2), 56-63.
17. O'zbekiston Respublikasining 2020-yildagi 637-sonli Qonuni. *Ta'lim to'g'risida*.
18. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi.
19. BMT Bosh Assambleyasining 2021-yildagi rezolyutsiyasi. *Yoshlar huquqlari to'g'risidagi xalqaro konvensiyani ishlab chiqish tashabbusi*.
20. Mirziyoyev, Sh. M. (2020). *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. Toshkent: O'zbekiston.
21. Eshonqulov, B. E. (2023). Pedagogik tadqiqotlarda modelni ishlab chiqish bosqichlari. *Zamonaviy ta'lim*, (3), 101-107.
22. Aliyeva, M. F. (2021). Sog'lom turmush tarzini shakllantirishda metodologik yondashuvlarning o'rni. *Pedagogika olami*, (4), 215-220.

23. G'afforov, A. A. (2022). Ta'limda aksiologik va refleksiv yondashuvlarning sintezi. *Ilm sarchashmalari*, (2), 88-95.
24. Olimov, Z. X. (2023). Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvning pedagogik samaradorligi. *Ta'lim va innovatsiya*, (1), 45-52.
25. Muxamedov, S. M. (2021). Tizimli-jarayonli yondashuvning didaktik imkoniyatlari. *Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi*, (5), 115-120.
26. Abdullayeva, N. E. (2022). Metodik tizim komponentlarining o'zaro aloqadorligi. *O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'limi*, (3), 67-73.
27. Qodirov, I. R. (2020). Pedagogik tamoyillarning tizimlashtirilishi. *Pedagogik tadqiqotlar*, (1), 34-40.
28. To'laganov, U. U. (2023). Yaxlitlik tamoyilining ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati. *Uzbekistan Journal of Pedagogics*, (2), 150-157.
29. Sobirov, F. F. (2021). Tizimli va jarayonli yondashuvlar sintezi. *Ta'lim nazariyasi va amaliyoti*, (4), 78-85.
30. Mamadaliyev, A. M. (2022). O'quvchilarda umuminsoniy kompetensiyalarni shakllantirish. *Pedagogika olami*, (1), 105-112.
31. Xoliqov, I. N. (2023). Gnostik kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion usullari. *Zamonaviy ta'lim texnologiyalari*, (3), 60-67.
32. Jo'rayeva, S. T. (2021). Kommunikativ va tashkiliy kompetensiyalarning o'zaro bog'liqligi. *Xalq ta'limi*, (5), 90-97.
33. Xudoyberdiyev, Z. Q. (2022). Bo'lajak pedagoglarning kasbiy professionalligini oshirishda multiplatforma. *Ta'lim muammolari*, (4), 110-117.
34. Norxo'jayeva, L. L. (2023). Ta'lim-tarbiya jarayonida multiplatformaning tarbiyaviy salohiyati. *Maktab va oila*, (2), 40-46.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).